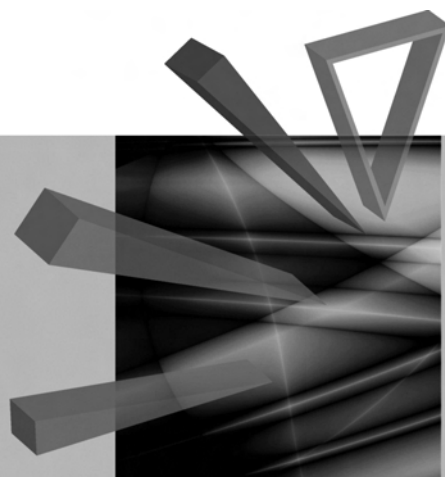

Problemy rozwoju regionalnego

Redaktorzy naukowi
Elżbieta Sobczak
Andrzej Raszkowski

Recenzenci: Piotr Bury, Beata Filipiak, Tadeusz Grabiński, Anna Malina, Danuta Stawasz,
Edward Stawasz, Eugeniusz Wojciechowski

Redaktor Wydawnictwa: Elżbieta Kożuchowska

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Aleksandra Śliwka

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon,
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-229-1

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	13
Malgorzata Markowska, Danuta Strahl: Klasyfikacja dynamiczna europejskiej przestrzeni regionalnej ze względu na poziom identyfikatorów innowacyjności typu Output	15
Marek Szajt: Zmiana pozycji innowacyjnej regionów w rozszerzającej się Unii Europejskiej	29
Elżbieta Izabela Misiewicz: Innowacyjność a rozwój regionalny – model miękki	39
Katarzyna Widera: Analiza porównawcza poziomu innowacyjności regionów	48
Elżbieta Sobczak: Statystyczna analiza pracujących według intensywności działalności B+R w państwach Unii Europejskiej.....	56
Malgorzata Markowska: Klasyfikacja unijnych regionów ze względu na dynamikę charakterystyk innowacyjności (w zakresie Output)	66
Dariusz Głuszczuk: Regionalny system innowacji – ujęcie definicyjne i modelowe (dyskusje na gruncie teorii).....	81
Andrzej Sztando: Ocena systemów wdrażania regionalnych strategii innowacji – raport z badań.....	90
Bartłomiej Jefmański, Malgorzata Markowska: Ocena pozycji polskich regionów ze względu na inteligentną specjalizację w europejskiej przestrzeni z wykorzystaniem klasyfikacji rozmytej.....	102
Anna Beata Kawka: Wpływ jakości kapitału ludzkiego na rozwój regionalny	114
Iwona Skrodzka: Kapitał intelektualny a poziom rozwoju gospodarczego polskich województw – model miękki	124
Malgorzata Juchniewicz, Urszula Tomczyk: Regionalne zróżnicowanie kapitału intelektualnego przedsiębiorstw w Polsce.....	136
Magdalena Graczyk, Leszek Kaźmierczak-Piwko: Rola ekoinnowacji w procesie zrównoważonego rozwoju regionu	147
Katarzyna Szymańska: Innowacyjność regionu jako narzędzie kształtujące kulturę organizacyjną MSP.....	158
Łukasz Mamica: Wzornictwo przemysłowe jako sektor przemysłów kreatywnych.....	168
Arkadiusz Świadek, Marek Tomaszewski: Łańcuchy dostaw w kształtowaniu innowacyjności regionów Polski zachodniej.....	178
Patrycja Zwiech: Znaczenie kapitału ludzkiego w rozwoju województwa zachodniopomorskiego.....	190

Janusz Kornecki, Maciej Kokotek, Arkadiusz Szymański: Wsparcie innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw w rozwoju województwa łódzkiego.....	201
Krzysztof Krukowski, Maciej Zastempowski: Instrumenty finansowe wspierające innowacyjność przedsiębiorstw województwa kujawsko-pomorskiego w świetle badań empirycznych.....	211
Marek Obrębalski: Współczesne problemy polityki regionalnej Unii Europejskiej i Polski.....	218
Bogdan Leszkiewicz: Strategie Unii Europejskiej w zakresie polityki regionalnej.....	228
Tomasz Dorożyński: Polityka spójności Unii Europejskiej a gospodarka lokalna i regionalna.....	236
Ewa Kusideł: Wpływ polityki spójności na konwergencję wewnętrzną w Polsce	246
Artur Lipieta, Barbara Pawelek, Roman Huptas: Analiza porównawcza województw Polski ze względu na wykorzystanie środków unijnych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w latach 2007–2010	257
Mariusz Wiśniewski: Regionalne zróżnicowanie absorpcji unijnego wsparcia dla polskiej wsi.....	266
Kinga Wasilewska: JESSICA, JEREMIE i JASPERS na rzecz wzrostu gospodarczego	278
Alojzy Zalewski: Rynkowe uwarunkowania konkurencji terytorialnej w świetle inwestycji rzeczowych	290
Małgorzata Leśniak-Johann: Uwarunkowania konkurencji i współpracy w kontekście rozwoju turystyki na pograniczu dolnośląsko-saksońskim. Zarys problemu	300
Emilia Bogacka: Współpraca w zakresie bezpieczeństwa publicznego na obszarze nadgranicznym Polski z Niemcami	312
Alina Kulczyk-Dynowska, Katarzyna Przybyła: Karkonoskie parki narodowe (Karkonoski Park Narodowy i Krkonošský Národní Park) a rozwój transgranicznej przestrzeni regionalnej	321
Anna Malina, Dorota Mierzwa: Analiza porównawcza sytuacji makroekonomicznej Polski i krajów ościennych w okresie 20 lat przemian gospodarczych.....	330
Zbigniew Piepiora: Występowanie katastrof naturalnych w Europie i międzynarodowa współpraca w zakresie przeciwdziałania ich skutkom.....	342
Jakub Piecuch, Łukasz Paluch: Społeczno-ekonomiczne uwarunkowania rozwoju regionów basenu Morza Śródziemnego	357
Adam Dąbrowski: Globalizacja a regionalizm	366
Krzysztof Malik: Wybrane metody oceny polityki rozwoju regionu.....	374
Dorota Rynio: Regiony problemowe wobec nowego paradygmatu polityki regionalnej w Polsce	394

Piotr Rzeńca: Parki tematyczne jako czynnik rozwoju gospodarki. Identyfikacja zjawiska.....	405
Renata Lisowska: Uwarunkowania rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w regionach zmarginalizowanych na przykładzie województwa łódzkiego.....	416
Aleksandra Koźlak: Transport jako czynnik rozwoju regionalnego	425
Adam Przybyłowski: Inwestycje transportowe w województwie dolnośląskim w aspekcie realizacji strategii zrównoważonego rozwoju	435
Paweł Andrzejczyk: Znaczenie logistyki zwrotnej dla zrównoważonego rozwoju regionu	450
Waldemar A. Gorzym-Wilkowski: Wojewódzkie planowanie przestrzenne – istota, możliwości i ograniczenia.....	460
Andrzej Raszkowski: Wybrane aspekty orientacji marketingowej jednostek terytorialnych.....	470
Krzysztof Wiktorowski: Tożsamość regionalna i lokalna jako element zrównoważonego rozwoju regionu zachodniopomorskiego	480
Jan Polski: Efekty zewnętrzne w marketingu urbanistycznym	491
Danuta Stawasz: Regionalne zróżnicowania rozwoju polskich regionów po 10 latach funkcjonowania samorządu terytorialnego	501
Beata Bal-Domańska: Klasyfikacja podregionów Polski szczebla NUTS-3 ze względu na poziom rozwoju gospodarczego	509
Łukasz Mach: Zastosowanie metod wielowymiarowej analizy do oceny potencjału rozwojowego regionów.....	520
Grażyna Karmowska: Porównanie rozwoju subregionów województwa zachodniopomorskiego w latach 1999–2007	530
Ewa Mazur-Wierzbicka: Stymulowanie zrównoważonego rozwoju w regionie zachodniopomorskim przy wykorzystaniu dobrych praktyk.....	542
Maria Kola-Bezka: Przedsiębiorczość jako czynnik rozwoju regionu w świetle wyników badania ankietowego mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego	552
Joanna Kosmaczewska: Przedsiębiorczość jako stymulanta turystycznego rozwoju obszarów wiejskich.....	563
Sandra Misiak: Aktywność zawodowa kobiet w województwie zachodniopomorskim	573
Agnieszka Skowronek-Grądział: Analiza porównawcza obszarów wiejskich w zakresie infrastruktury służącej ochronie środowiska	582
Justyna Danielewicz, Maciej Turała: Analiza zróżnicowania przestrzennego wydatków na usługi z zakresu oświaty i wychowania w Polsce	594
Anna Majchrzak: Ocena sytuacji finansowej powiatów województwa wielkopolskiego z wykorzystaniem metody Warda	602
Marian Maciejuk: Struktura pomocy publicznej dla przedsiębiorców w Polsce w latach 2006-2009	612

Tomasz Kołakowski: Pomoc publiczna udzielona przez dolnośląskie samorządy podmiotom gospodarczym – dynamika i rodzaje wsparcia.....	623
Andrzej Wasiak: Restrukturyzacja w PKP na przykładzie PKP Energetyka SA	636
Monika Murzyn-Kupisz: Działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego a efekty mnożnikowe w gospodarce lokalnej i regionalnej.....	645
Marcelina Zapotoczna, Joanna Cymerman: Wykorzystanie wielowymiarowej analizy dyskryminacyjnej do grupowania wspólnot mieszkaniowych	658
Agnieszka Kłysik-Uryszek: Działalność eksportowa spółek z udziałem kapitału zagranicznego – regionalne zróżnicowania w Polsce.....	668

Summaries

Malgorzata Markowska, Danuta Strahl: Dynamic classification of the European regional space regarding the level of Output innovation identifiers	28
Marek Szajt: Change in the innovative position of regions in the enlarging European Union.....	38
Elżbieta Izabela Misiewicz: Innovation and regional development – the soft model	47
Katarzyna Widera: Comparative analysis of the level of innovation in regions.....	55
Elżbieta Sobczak: Statistical analysis of workforce by the intensity of R&D activity in EU countries	65
Malgorzata Markowska: EU regions classification by the dynamics of innovation characteristics (regarding Output)	80
Dariusz Głuszczyk: Regional innovation system – the definitive and the model approach (theoretical discussions).....	89
Andrzej Sztando: Assessment of the regional innovation strategies implementation systems – a study report.....	101
Bartłomiej Jefmański, Malgorzata Markowska: The assessment of Polish regions with regard to smart specialization in European space applying fuzzy classification.....	113
Anna Beata Kawka: The influence of human capital quality on regional development.....	123
Iwona Skrodzka: Intellectual capital influence and the level of economic development in Polish regions – the soft model.....	135
Malgorzata Juchniewicz, Urszula Tomczyk: Regional differentiation of enterprise intellectual capital in Poland.....	146
Magdalena Graczyk, Leszek Kaźmierczak-Piwko: The role of eco-innovation in the process of sustainable development of a region.....	157

Katarzyna Szymańska: Region innovativeness as a tool shaping the organisational culture of SMEs.....	167
Lukasz Mamica: Industrial design as a sector of creative industries.....	177
Arkadiusz Świadek, Marek Tomaszewski: Supply chain in shaping the innovativeness of Western Poland regions	189
Patrycja Zwiech: The importance of human capital in the development of West Pomeranian Voivodeship	200
Janusz Kornecki, Maciej Kokotek, Arkadiusz Szymański: Support for the innovativeness of small and medium-sized enterprises in the development of Łódź Voivodeship.....	210
Krzysztof Krukowski, Maciej Zastempowski: Financial instruments supporting the innovativeness of Kuyavian-Pomeranian Voivodeship in the light of empirical research	217
Marek Obrębalski: Contemporary problems of the regional policy of the European Union and Poland	227
Bogdan Leszkiewicz: Strategies of the European Union regional policy	235
Tomasz Dorożyński: The role of EU cohesion policy in regional and local economy.....	245
Ewa Kusidel: The impact of the cohesion policy on the internal convergence in Poland	256
Artur Lipieta, Barbara Pawelek, Roman Huptas: Comparative analysis of Polish Nuts 2 level regions from the point of view of the level of using European funds from the European Regional Development Fund for the period between January 2007 and June 2010	265
Mariusz Wiśniewski: Regional diversification of EU support absorption for Polish rural areas.....	277
Kinga Wasilewska: JESSICA, JEREMIE and JASPERS for economic growth.....	289
Alojzy Zalewski: Market determinants of territorial competition in the light of material investments.....	299
Małgorzata Leśniak-Johann: Conditions of the cooperation and competition in tourism in Saxony–Lower Silesian borderland. Selected problems.....	311
Emilia Bogacka: Cooperation in the area of public safety in the Poland–Germany borderland.....	320
Alina Kulczyk-Dynowska, Katarzyna Przybyła: Giant Mountains national parks (KPN and KRNAP) and the development of cross-border regional space	329
Anna Malina, Dorota Mierzwa: A comparative analysis of macroeconomic situation in Poland and neighbouring countries in the 20-year period of structural changes	341
Zbigniew Piepiora: The occurrence of natural disasters in Europe and the international cooperation in the field of counteracting their results	356

Jakub Piecuch, Łukasz Paluch: Determinants of social and economic development of the Mediterranean basin regions.....	365
Adam Dąbrowski: Globalization and regionalization.....	373
Krzysztof Malik: Chosen methods of regional development policy evaluation	393
Dorota Rynio: Problem regions in the face of a new paradigm of the regional policy in Poland	404
Piotr Rzeńca: Theme parks as a factor in the development of economy. An identification of the phenomenon	415
Renata Lisowska: The determinants of SME growth in marginalized regions illustrated with the example of Łódź Voivodeship	424
Aleksandra Koźlak: Transport as a factor of regional development	434
Adam Przybyłowski: Transport investments in Lower Silesian Voivodeship in the context of sustainable development strategy	449
Paweł Andrzejczyk: The significance of reverse logistics for balanced region development.....	459
Waldemar A. Gorzym-Wilkowski: Voivodeship spatial planning – the essence, opportunities and constraints	469
Andrzej Raszkowski: Selected aspects of the marketing orientation of territorial units	479
Krzysztof Wiktorowski: Regional and local identity as an element of sustainable development of the West Pomeranian region.....	490
Jan Polski: External effects in urban marketing.....	500
Danuta Stawasz: Regional differences in the development of Polish regions after the establishment of territorial self-government	508
Beata Bal-Domańska: Classification of Polish sub-regions (NUTS-3) by economic development level	519
Łukasz Mach: Application of the methods of multidimensional comparative analysis as a basis for parameters assignment of development potential of regions.....	529
Grażyna Karmowska: A comparison of the development of the subregions of West Pomeranian Voivodeship in 1999-2007.....	541
Ewa Mazur-Wierzbicka: Stimulating sustainable development in West Pomeranian Voivodeship by using good practices.....	551
Maria Kola-Bezka: Entrepreneurship as a factor of regional development on the basis of the survey results of the residents of Kuyavian-Pomeranian Voivodeship	562
Joanna Kosmaczewska: Entrepreneurship as a stimulus to tourism development in rural areas	572
Sandra Misiak: Professional activity of women in West Pomeranian Voivodeship.....	581
Agnieszka Skowronek-Grądziel: A comparative analysis of rural areas in the field of environment protection infrastructure	593

Justyna Danielewicz, Maciej Turała: Analysis of spatial differentiation of expenditure on education in Poland.....	601
Anna Majchrzak: Financial standing of counties in Greater Poland Voivodeship assessed with Ward's method.....	611
Marian Maciejuk: The structure of public aid for entrepreneurs in Poland in the period 2006-2009.....	622
Tomasz Kołakowski: Public aid granted to economic entities by Lower Silesian self-governments – dynamics and types of support.....	635
Andrzej Wasiak: Restructuring in PKP illustrated by the case of PKP Energetyka SA.....	644
Monika Murzyn-Kupisz: Activities aimed at preservation of cultural heritage and multiplier effects in the local and regional economy.....	657
Marcelina Zapotoczna, Joanna Cymerman: Using the multidimensional discriminant analysis for grouping housing cooperatives.....	667
Agnieszka Kłysik-Uryszek: Export activity of companies with foreign capital – regional differences in Poland.....	677

Sandra Misiak

Uniwersytet Szczeciński

AKTYWNOŚĆ ZAWODOWA KOBIEC W WOJEWÓDZTWIE ZACHODNIOPOMORSKIM

Streszczenie: W artykule ukazana jest przedsiębiorczość w aspekcie lokalnym i jej uwarunkowania. Prezentowanym regionem jest województwo zachodniopomorskie, wraz z opisem jego sytuacji społeczno-gospodarczej, infrastruktury i poziomem przedsiębiorczości dla gmin miejskich, miejsko-wiejskich i wiejskich. Wskaźnik przedsiębiorczości obliczony został jako liczba jednostek zarejestrowanych w systemie REGON do liczby mieszkańców gminy. Dalejszą część artykułu zawiera opis sytuacji kobiet zamieszkujących województwo zachodniopomorskie. Analizowany okres obejmuje lata 2005–2009.

Słowa kluczowe: przedsiębiorczość, kobiety, województwo zachodniopomorskie.

1. Wstęp

Działania przedsiębiorcze podejmowane są najczęściej w najbliższej okolicy, którą stanowi zazwyczaj miejsce zamieszkania. Stwierdzenie to wynika ze specyfiki świadczonych usług czy niewielkiej skali produkcji. W związku z tym przedsiębiorca jest bardzo często powiązany z rynkiem regionalnym i jest, jako jednoosobowy podmiot, niezwykle ważny dla rozwoju tego regionu.

Rozwój kraju coraz częściej mierzony jest postępem regionalnym. Zasoby ludzkie, ich wiedza i umiejętności są jednym z czynników świadczących o atrakcyjności danego regionu. Lokalne przedsiębiorstwa, ich liczebność, a także sprawność mają wpływ na dynamikę ekonomiczno-społecznego rozwoju regionu.

W województwie zachodniopomorskim mieszka 1,69 mln osób, w tym 0,9 mln kobiet, które stanowią 51,5% mieszkańców. Z pewnością jest to bardzo cenny kapitał, który należy umiejętnie wykorzystać, a także wspierać działania przedsiębiorcze podejmowane przez kobiety. Artykuł jest próbą ukazania potencjału przedsiębiorczego kobiet zamieszkujących województwo zachodniopomorskie, który mógłby być efektywniej wykorzystywany. Zjawisko przedsiębiorczości kobiet nadal ewoluuje i dlatego stanowi ono ciekawy aspekt badań. W opracowaniu przedstawiono lokalny aspekt przedsiębiorczości na przykładzie województwa zachodniopomorskiego, dokonano również charakterystyki społeczno-gospodarczej tego regionu¹.

¹ Projekt został sfinansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki w ramach badań prowadzonych nad przedsiębiorczością indywidualną kobiet.

2. Przedsiębiorczość w aspekcie lokalnym

Uwarunkowań przedsiębiorczości jest bardzo dużo. Rozpatrując to pojęcie, należy patrzeć nie tylko na czynniki ekonomiczne, ale również kulturowe, społeczne czy psychologiczne, do których zalicza się klimat miejsca, z którego się pochodzi. W klimacie sprzyjającym przedsiębiorczości zachęca się do podejmowania inicjatyw, popiera się aktywność mieszkańców. Należy także zwrócić uwagę na tradycje przedsiębiorczości panujące w województwie czy funkcjonujący model rodziny. Kultura regionu kształtuje przejawy przedsiębiorczości poprzez wynikające z niej normy, wartości, przekonania wpływające na indywidualne motywacje [Piecuch 2007, s. 30].

Atmosfera miejsca, z którego się pochodzi, rozumiana jako nastawienie mieszkańców do przedsiębiorczości, jest niezwykle ważnym uwarunkowaniem, gdyż niekorzystna może nie tylko utrudniać założenie własnej działalności, ale też całkowicie zniechęcić. Przedsiębiorczość indywidualna zależy od przedsiębiorczości zbiorowej, lokalnej, która może się przejawiać w działaniach samorządów terytorialnych, takich jak szkolenia zawodowe, dbałość o rozwój lokalny, wspomaganie i rozwijanie lokalnych firm, przyciąganie inwestorów. Rozwój społeczno-gospodarczy zależy więc od inicjatyw lokalnych, na które wpływ mają źródła i metody ich wspierania przez samorządy lokalne [Strojny 2004, s. 254]. Osobowość człowieka natomiast, w tym jego przedsiębiorczość, zależy od środowiska, z którego się pochodzi. Otoczenie kształtuje przedsiębiorcę i jego cechy, które często stają się odzwierciedleniem cech otoczenia; są to jednak uwarunkowania wewnętrzne przedsiębiorczości. Do uwarunkowań lokalnych zaliczyć można zaufanie społeczne, politykę lokalną, poziom edukacji, zasoby związane z wiedzą czy warunki lokalizacyjne, które mają zdecydowanie większy wpływ na przedsiębiorstwa mikro i z sektora MŚP. Przedsiębiorstwa duże, dzięki swojej sile konkurencyjnej i atrakcyjnym warunkom zatrudnienia, nie są w tak dużym stopniu uzależnione od geograficznego położenia źródeł ich konkurencyjności, w szczególności od zasobów ludzkich [Plawgo 2005, s. 208–212].

3. Województwo zachodniopomorskie – pozycja gospodarcza²

Województwo zachodniopomorskie zostało utworzone na mocy reformy samorządowej państwa z 1 stycznia 1999 roku i powstało w wyniku połączenia byłych województw: szczecińskiego, koszalińskiego oraz części pilskiego, gorzowskiego i słupskiego. Powierzchnia województwa wynosi 22 892,48 km² (piąte miejsce w kraju). Obszar ten zamieszkuje 1,69 mln osób w 18 powiatach ziemskich i 3 grodzkich, które tworzą 114 gmin. Największymi miastami regionu są Szczecin (406 tys. mieszkańców), Koszalin (107 tys.), Stargard Szczeciński (70 tys.), Kołobrzeg (45 tys.), Świ-

² W tej części artykułu dokonano analizy danych dostępnych za pomocą statystyki państwowej.

noujście (41 tys.). Ogólnie gminy miejsko-wiejskie i wiejskie dominują zarówno liczbowo, jak i pod względem zajmowanej powierzchni, gdyż zajmują 98,95% całej powierzchni województwa i stanowią 92,79% ogólnej liczby gmin. Dominującymi funkcjami stanowiącymi podstawę i siłę regionu są gospodarka morska, rolnictwo, turystyka oraz usługi komercyjne. W gminach wypoczynkowych województwa zachodniopomorskiego występuje najwyższy poziom zagęszczenia sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, niezależnie od faktu, czy gmina należy do miejskich, miejsko-wiejskich czy wiejskich. Dostępność infrastruktury technicznej warunkuje pełnienie funkcji wypoczynkowej i rekreacyjnej, ponieważ są to gminy nadmorskie, z dużym natężeniem ruchu turystycznego. Natomiast największe zagęszczenie sieci drogowej w województwie zachodniopomorskim wystąpiło zdecydowanie w gminach miejskich.

Podstawowe wskaźniki społeczno-ekonomiczne sytuują województwo zachodniopomorskie w grupie słabiej rozwiniętych regionów. W 2009 roku stopa bezrobocia w województwie wynosiła 16,5% (15 miejsce w kraju). Najwyższe bezrobocie zanotowano w powiecie łobeskim i choszczeńskim, gdzie około 30% osób w wieku produkcyjnym pozostawało bez pracy, a najniższe w powiatach grodzkich (m. Szczecin 8,1%, m. Świnoujście 9,8% oraz m. Koszalin 9,9%). Pod względem produktu krajowego brutto na jednego mieszkańca region zajmował siódme miejsce w kraju. Liczba podmiotów zarejestrowanych w 2009 roku w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym wynosiła 1928,67. Najwięcej podmiotów jest zarejestrowanych w sekcjach: handel, naprawa pojazdów samochodowych – 56,3 tys., budownictwo – 26,9 tys., przetwórstwo przemysłowe – 17 tys. 91,1% zarejestrowanych podmiotów to jednostki, w których pracuje do 9 osób.

Poziom przedsiębiorczości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego w 2004 roku był najwyższy w gminach znajdujących się w pasie nadmorskim, ze względu na popularność działalności turystycznej w tym rejonie. Przykładowo, wskaźnik ten wyniósł w Kołobrzegu 0,324 jednostki, a w Międzyzdrojach 0,268 jednostki zarejestrowanej w systemie REGON na jednego mieszkańca gminy. Wskaźnik przedsiębiorczości obliczony był jako liczba jednostek zarejestrowanych w systemie REGON do liczby mieszkańców gminy. W gminach miejskich średnio na jednego mieszkańca przypada 0,137 jednostki zarejestrowanej w systemie REGON na obszarze gmin miejskich. W pozostałych gminach natężenie wskaźnika jest dużo mniejsze i w gminach miejsko-wiejskich wyniosło ono 0,087 jednostki na jednego mieszkańca, w gminach wiejskich 0,081 jednostki na jednego mieszkańca [Tomaszewski 2006, s. 445–447].

W regionie występują znaczące dysproporcje – wyróżnić można lepiej funkcjonującą część północno-zachodnią (m.in. powiaty m. Szczecin, m. Świnoujście, m. Koszalin oraz powiat policki i kołobrzescki) oraz słabiej rozwiniętą część południowo-wschodnią. Polityka regionu powinna skupić się na rozwoju przedsiębiorczości, podnoszeniu konkurencyjności regionu oraz niwelowaniu wewnętrznych dysproporcji rozwojowych przyczyniających się do bardzo wysokiego bezrobocia

w niektórych powiatach. Dodatkowo zapewnić należy lepszą dostępność komunikacyjną regionu poprzez rozbudowę infrastruktury technicznej i ekonomicznej. Z całą pewnością jest to duże województwo, które ma istotny dla rozwoju kraju potencjał.

4. Sytuacja kobiet zamieszkujących województwo zachodniopomorskie

W Polsce występuje negatywne zjawisko starzenia się społeczeństwa. Połączenie spadającego czynnika dzietności całkowitej z migracją zarobkową Polaków skutkuje coraz mniejszą liczbą młodych osób do pracy. W województwie zachodniopomorskim w 2009 roku urodzenia żywe wyniosły 17,8 tysiąca, co na 1000 ludności stanowi 10,6 urodzeń żywych. Przyrost naturalny ludności osiągnął wielkość 1477 osób w 2009 roku, przy czym było to 301 kobiet i 1176 mężczyzn. Płodność kobiet, przedstawiona jako urodzenia żywe na 1000 kobiet w wieku lat 15–49, wyniosła w 2009 roku 42,4 dziecka. Natomiast współczynniki reprodukcji ludności kształtowały się w 2009 roku następująco: współczynniki dzietności ogólnej 1,36; współczynnik reprodukcji brutto 0,657; współczynnik reprodukcji netto 0,652. Dane te oznaczają, że mieszkanka województwa zachodniopomorskiego w całym okresie rozrodczym urodziłaby średnio w 2009 roku 1,36 dziecka, z czego 0,657 córki; na jedną kobietę w zachodniopomorskim przypadało 0,652 córki. Zmiany te stanowią o tym, że przyszła generacja zarówno matek, jak i córek, które te matki zastąpią, będzie w województwie zachodniopomorskim zdecydowanie mniejsza niż obecnie. Saldo migracji ogółem na pobyt stały w 2009 roku też kształtowało się negatywnie i wyniosło minus 843 osoby. W analizie tylko migracji wewnętrznych dane te przedstawiają się jeszcze bardziej niekorzystnie, gdyż wtedy saldo wynosi minus 990, przy czym minus 326 mężczyzn i minus 664 kobiet. Przy tak wyglądających danych statystycznych rozwój regionalny wydaje się coraz bardziej uzależniony od aktywności zawodowej i przedsiębiorczości kobiet. Wpływ na rozwój regionu różni się w zależności od płci i analiza sytuacji ekonomicznej województwa nie będzie kompletna bez uwzględnienia tych różnic. W tabeli 1 przedstawione są dane dotyczące ludności zamieszkującej województwo zachodniopomorskie.

Ogółem kobiety województwa zachodniopomorskiego stanowią ponad 51% ludności i zależność ta, według analizy od 2005 roku, nie zmieniała się. Istotne jest, by zwrócić uwagę na procentowy udział kobiet w ludności ogółem w zależności od wieku. Podczas gdy kobiety wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym stanowią mniejszość, to w wieku poprodukcyjnym jest ich znaczna większość. Przykładowo, w 2009 roku kobiety w wieku poprodukcyjnym stanowiły 70,31% osób będących w tym wieku i w porównaniu z rokiem 2006 udział ten wzrósł o ok. 3%. W badanych latach udział kobiet w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym wynosił od 47,86 do 48,76% wśród osób z badanej grupy wiekowej.

Tabela 1. Ludność zamieszkująca województwo zachodniopomorskie w zależności od wieku w latach 2005–2009

Wyszczególnienie	Lata				
	2005	2006	2007	2008	2009
Ludność ogółem w tysiącach osób					
Ogółem	1694,2	1692,8	1692,3	1693	1693,2
Kobiety	870,1	869,9	870,3	871,5	871,8
Procentowy udział kobiet	51,38	51,39	51,43	51,48	51,49
Ludność w wieku przedprodukcyjnym w tysiącach osób					
Ogółem	346,3	337,5	329,7	323,6	317,9
Kobiety	168,7	164,4	160,6	157,8	154,9
Procentowy udział kobiet	48,71	48,71	48,71	48,76	48,73
Ludność w wieku produkcyjnym w tysiącach osób					
Ogółem	1110,9	1113,9	1115,4	1115,8	1114,6
Kobiety	540,6	540,6	539,5	537,3	533,5
Procentowy udział kobiet	48,66	48,53	48,37	48,15	47,86
Ludność w wieku poprodukcyjnym w tysiącach osób					
Ogółem	237	241,2	247,2	253,6	260,7
Kobiety	160,8	161,9	170,2	176,4	183,3
Procentowy udział kobiet	67,85	67,12	68,85	69,56	70,31

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: [Bank Danych Lokalnych].

Kolejnym elementem analizy jest badanie aktywności zawodowej. W tabeli 2 przedstawione są dane ukazujące udział pracujących, aktywnych i biernych zawodowo kobiet w województwie zachodniopomorskim.

W badanych latach aktywne zawodowo kobiety stanowiły około 45% społeczeństwa ogółem. Współczynnik aktywności zawodowej w województwie zachodniopomorskim jest zdecydowanie niższy wśród kobiet niż wśród mężczyzn. Dysproporcja ta utrzymana jest w całym badanym okresie, na koniec którego, w roku 2009, współczynnik aktywności zawodowej kobiet wyniósł 44,6%, natomiast współczynnik aktywności zawodowej mężczyzn 60,7%. Liczba pracujących zawodowo kobiet w 2009 roku jest większa niż w 2005, jednak jest to wzrost jedynie o 1%. Ogółem w roku 2009 kobiet stanowiły niespełna 45% osób pracujących na terenie całego omawianego województwa. Różny jest udział pracujących kobiet w liczbie pracujących ogółem w zależności od sektora. Najniższy udział pracujących kobiet został odnotowany w sektorze przemysłowym, gdzie stanowiły one jedynie 24,34% pracujących osób. Sektor usługowy charakteryzuje się większym udziałem pracujących kobiet niż mężczyzn i to zjawisko utrzymywało się w całym badanym okresie. Na przestrzeni lat odsetek kobiet pracujących w usługach wzrósł z 52,65% w roku 2005 do 56,37% w 2009. Największe wahania odnośnie do procentowego udziału pracujących kobiet wystąpiły w sektorze rolniczym, gdzie najniższa wartość została odno-

Tabela 2. Kobiety aktywne i bierne zawodowo oraz pracujące w poszczególnych sektorach w województwie zachodniopomorskim w latach 2005–2009

Wyszczególnienie	Lata				
	2005	2006	2007	2008	2009
Aktywni zawodowo w tysiącach osób					
Ogółem	713	654	612	625	667
Kobiety	321	288	276	284	302
Procentowy udział kobiet	45,02	44,04	45,1	45,44	45,28
Współczynnik aktywności zawodowej					
Ogółem	54,1	50,8	49,3	50,4	52,2
Kobiety	46,6	42,4	42,2	43,3	44,6
Mężczyźni	62,4	60,2	57,2	58,4	60,7
Pracujący w tysiącach osób					
Ogółem	551	542	542	566	598
Kobiety	242	237	242	255	269
Procentowy udział kobiet	43,92	43,73	44,65	45,05	44,98
Pracujący w sektorze rolniczym w tysiącach osób					
Ogółem	56	47	38	35	40
Kobiety	22	16	10	14	15
Procentowy udział kobiet	39,29	34,04	26,32	40,0	37,5
Pracujący w sektorze przemysłowym w tysiącach osób					
Ogółem	155	154	158	177	189
Kobiety	40	39	45	44	46
Procentowy udział kobiet	25,81	25,32	28,48	24,86	24,34
Pracujący w sektorze usługowym w tysiącach osób					
Ogółem	340	341	346	353	369
Kobiety	179	182	186	197	208
Procentowy udział kobiet	52,65	53,37	53,76	55,81	56,37
Bierni zawodowo w tysiącach osób					
Ogółem	604	633	629	615	611
Kobiety	367	392	378	372	375
Procentowy udział kobiet	60,76	61,93	60,1	60,49	61,37

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: [Bank Danych Lokalnych].

towana w 2007 roku i było to 26,32% pracujących kobiet w liczbie pracujących w tym sektorze ogółem, a najwyższa wyniosła 40% w 2008 roku. Istotną informacją charakteryzującą zachodniopomorski rynek pracy jest liczba osób biernych zawodowo. Na badanym rynku lokalnym udział biernych zawodowo kobiet w liczbie bier-

nych zawodowo ogółem w roku 2009 wyniósł 61,37% i był to wzrost z 60,76% w porównaniu z rokiem 2005. Z danych tych wynika wniosek, że biernych zawodowo mężczyzn w województwie zachodniopomorskim jest zdecydowanie mniej niż biernych zawodowo kobiet.

Województwo zachodniopomorskie jest regionem, który charakteryzuje niekorzystna sytuacja na rynku pracy. Stopa bezrobocia w zachodniopomorskim wyniosła w 2009 roku 16,5%, podczas gdy dla Polski 12,1%. Bezrobotne kobiety w województwie zachodniopomorskim stanowiły 51,27% w roku 2009. Dane przedstawiające kształtowanie się liczby osób bezrobotnych w zależności od płci i wieku w badanych latach ukazane zostały w tab. 3. Procentowy udział bezrobotnych kobiet w liczbie bezrobotnych ogółem wahał się w badanych latach między 51,27 a 59,69%.

Tabela 3. Kobiety bezrobotne w zależności od wykształcenia w województwie zachodniopomorskim w latach 2005–2009

Wyszczególnienie	Lata				
	2005	2006	2007	2008	2009
Bezrobotni w tysiącach osób					
Ogółem	168,8	138,9	103,2	82,5	105,9
Kobiety	90,9	78,5	61,6	47,9	54,3
Procentowy udział kobiet	53,85	56,52	59,69	58,06	51,27
Bezrobotni z wykształceniem wyższym w tysiącach osób					
Ogółem	7,6	7	5,7	5,5	7,6
Kobiety	5,1	4,7	3,8	3,7	4,8
Procentowy udział kobiet	67,11	67,14	66,67	67,27	63,16
Bezrobotni z wykształceniem średnim policealnym, zawodowym w tysiącach osób					
Ogółem	30,8	25,5	19,4	15,4	19,4
Kobiety	19,8	17	13,4	10,3	11,6
Procentowy udział kobiet	64,29	66,67	69,07	66,88	59,79
Bezrobotni z wykształceniem średnim ogólnokształcącym w tysiącach osób					
Ogółem	14	12,1	9,6	8,3	11,2
Kobiety	10,1	8,8	7,1	6	7,4
Procentowy udział kobiet	72,14	72,73	73,96	72,29	66,07
Bezrobotni z wykształceniem zasadniczym zawodowym w tysiącach osób					
Ogółem	51,3	40,4	29	22,7	30,1
Kobiety	23	19,5	14,8	11,2	12,4
Procentowy udział kobiet	44,83	48,27	51,03	49,34	41,2
Bezrobotni z wykształceniem gimnazjalnym i niższym w tysiącach osób					
Ogółem	65,1	53,8	39,6	30,6	37,8
Kobiety	33	28,6	22,3	16,6	18,1
Procentowy udział kobiet	50,69	53,16	56,31	54,25	47,88

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: [Bank Danych Lokalnych].

Istotne różnice udziału bezrobotnych kobiet zostały odnotowane w zależności od wykształcenia. Bezrobotne kobiety z wykształceniem wyższym stanowiły od 67 do 63% w liczbie bezrobotnych z wykształceniem wyższym ogółem. W roku 2009 kobiet pozostających na bezrobociu, a posiadających wyższe wykształcenie, było około 4,8 tysiąca; dane te świadczą o niewykorzystanym kapitale ludzkim, gdyż marnowany jest potencjał osób zdolnych i wykształconych. Analiza danych przedstawionych w tab. 3 pozwala stwierdzić, że im niższe wykształcenie kobiet, tym ich mniejszy udział w bezrobotnych w dane grupie. Więcej bezrobotnych kobiet niż mężczyzn jest nie tylko wśród osób z wykształceniem wyższym, ale również z wykształceniem średnim policealnym, zawodowym oraz średnim ogólnokształcącym, gdzie udział bezrobotnych kobiet był najwyższy i w badanych latach przekroczył nawet 73%. W roku 2009 udział bezrobotnych kobiet z wykształceniem gimnazjalnym i niższym wyniósł 47,88%, jednak w latach 2005–2008 był on wyższy niż u mężczyzn i wynosił od 50,69% do nawet 56,31%. Najniższym procentowym udziałem bezrobotnych kobiet charakteryzowali się bezrobotni z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Jedynie w roku 2007 było w tej grupie więcej bezrobotnych kobiet niż mężczyzn i ich udział wśród bezrobotnych w tej grupie wyniósł 51,03%. W pozostałych analizowanych latach udział bezrobotnych kobiet z wykształceniem zasadniczym zawodowym był mniejszy niż 50%, a w roku 2009 osiągnął wartość jedynie 41,2%. Kobiety województwa zachodniopomorskiego mają istotny wpływ na rozwój tego regionu, jednak ich potencjał mógłby być lepiej wykorzystywany.

5. Zakończenie

Czynniki kulturowe oraz społeczne są źródłem, dzięki któremu mogą rozwijać się zachowania przedsiębiorcze. Należy zatem dbać, nie tylko w województwie zachodniopomorskim, ale i w całej Polsce, o budowanie atmosfery sprzyjającej przedsiębiorczości, zakładaniu własnych firm. Dla rozwoju przedsiębiorczości indywidualnej kluczowe znaczenie mają warunki panujące w otoczeniu lokalnym. Rozwój województwa zachodniopomorskiego zależy w dużym stopniu od przedsiębiorczości osób, które ten region zamieszkują. Pomimo barier społeczno-kulturowych znaczenie kobiet jako przedsiębiorców i ich wpływ na rozwój nie tylko województwa, ale i całego kraju, jest coraz bardziej dostrzegalny. Analiza potencjału kobiet zamieszkujących obszar województwa zachodniopomorskiego wskazuje, że nie jest on efektywnie wykorzystywany. Wniosek ten potwierdzają przedstawione w artykule dane statystyczne. Kobiety w województwie zachodniopomorskim charakteryzują się znacznie niższym współczynnikiem aktywności zawodowej niż mężczyźni, dlatego wszelkie działania służące wzmoczeniu aktywności kobiet wpłynęłyby pozytywnie na rozwój omawianego regionu. Należy również podkreślić, że przy współczynniku aktywności zawodowej kobiet wynoszącym około 45% istotnym problemem jest wysoki udział kobiet wśród osób biernych zawodowo. W roku 2009 stanowiły one około 61% wszystkich biernych zawodowo w województwie zachod-

niopomorskim. Negatywnym zjawiskiem zaobserwowanym w badanym regionie jest też wysoka stopa bezrobocia kobiet, szczególnie wśród kobiet z wykształceniem wyższym. Analiza i dogłębne badania poziomu przedsiębiorczości kobiet i przyczyn pozostawania osobą zarówno bierną, jak i bezrobotną umożliwiłyby lepsze wykorzystanie potencjału kobiet. Szansę stanowi w tym wypadku sektor usług, w którym udział pracujących kobiet jest największy. Ze względu na niski poziom współczynnika aktywności zawodowej kobiet, wysoką stopę bezrobocia wśród kobiet, a także niekorzystnie kształtujące się współczynniki reprodukcji ludności należy zintensyfikować wsparcie przedsiębiorczości i aktywności zawodowej kobiet.

Literatura

Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl/bdl>.

Klimek S. [2009], *Przedsiębiorczość kobiet*, „*Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa*” nr 1, s. 23–32.

Kosicka B. [2007], *Kobieta przedsiębiorcza*, „*Monitor Unii Europejskiej*” nr 11(41), s. 77–79.

Piecuch B. [2007], *Spoleczno-kulturowe uwarunkowania przedsiębiorczości w województwie podkarpackim*, „*Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa*” nr 2, s. 29–34.

Plawgo B. [2005], *Lokalne uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości*, [w:] *Sukces organizacji. Strategie i innowacje*, Prace i Materiały Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Gdańskiego nr 4, Sopot, s. 208–219.

Strojny J. [2004], *Przejawy identyfikacji przedsiębiorczości na terenie gmin w województwie podkarpackim*, [w:] *Przedsiębiorczość i innowacyjność małych i średnich przedsiębiorstw – wyzwania współczesności*, red. A. Kaleta, K. Moszkowicz, L. Woźniak, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 1030, Wyd. Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław, s. 253–258.

Tomaszewski M. [2006], *Infrastruktura techniczna jako czynnik determinujący rozwój przedsiębiorczości (na przykładzie gmin województwa zachodniopomorskiego)*, [w:] *Agrobiznes 2006. Konkurencja w agrobiznesie – jej uwarunkowania i następstwa*, red. S. Urban, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 1118, t. 2, Wyd. Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław, s. 443–447.

PROFESSIONAL ACTIVITY OF WOMEN IN WEST POMERANIAN VOIVODESHIP

Summary: The article describes local entrepreneurship and its determinants. In the paper West Pomeranian Voivodeship is presented, along with a description of the socio-economic situation, infrastructure and enterprise level for urban, urban-rural and rural municipalities. The entrepreneurship index was calculated as the number of units existing in REGON register to the population of the municipality. The further part of the article contains a description of the situation of women in West Pomeranian Voivodeship. The analyzed period covers the years 2005-2009.

Keywords: entrepreneurship, women, West Pomeranian Voivodeship.